

SZÉKESFEHÉRVÁR

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nádor-utca 7.
TELEFON-SZÁM: 110.
Hirdetések és előfizetési pénzek a kiadóhivatalba küldendők.

Feliról: Fényes László és kiadótulajdonos
FENYES LÁSZLÓ.

Előfizetési árak:
Évi 6 r. 76 Kor. — Fél évi 3 k. — Negyedévi 4 k.
Egy szám ára: 10 fillér.
A lap megjelenik: Hétfőn, szerdán és szombaton este 6 órakor.

Iparosok munkája.

A helyi ipar foglalkoztatását bangleszülözünk egész esztendőn át s ha ez iparosoknak annyi munkájuk lenne, mint amennyi száj-beszéddel való jókaraj nyilvánítnak meg írántuk, gyönyörűség lenne helyi iparosnak lenni s külön fogatot tarthatnának liberális kocsisal.

A helyi iparosok azonban széles e világon olyan ügyetlen emberek, hogy a beszédképből egy jóra való karaj kenyeret se tudnak hasítani maguknak s így történnik, hogy a helyi iparosok évről-évre kevesbednek számban és anyagi erőben.

Az utóbbi időben néhány nagyobb építkezés történt a városban, a melynek révén jelentékenyebb foglalkozást kaphattak volna, azonban az árlejtési pályázatokat a legelőszőr ár szerint adattak ki vállalkozóknak s így történt, hogy a helyi iparosok bizony csak elvétve, itt-ott kaphattak munkát. A vállalkozóktól nagyobb részben, hogy idegenekkel végeztek a munkát, józan észrel ezt rossz néven venni nem lehet. Elvégre senkitől sem lehet követelni, hogy a helyi ipar támogatásáért tükre meion, vagy legalább is reáfizessen a vállalatár. Egyenlő árak mellett, hogy ne a helyi iparosoknak adták volna a munkát, azt józan, elfogultság az elcsóbol megint nem lehet állítani. Hogy az olcsóbb tal választották, az olcsóbb nem helyi iparos volt? — édes Istenem, kein Bruder in spiel.

Világos tehát, hogy az árlejtési rendszer a mostani formájában nem vezet a hangoztatott célhoz. Vagy mondják ki, hogy az egyedüli cél a legelőszőr választási s főtűnyök a helyi ipar pártolására, vagy pedig tessék előbb egy rendes szigorú pontossággal készített költségvetést készíteni s arra felhívni az iparosokat, hogy ilyen ár mellett óhajt e vállalkozni valaki, első sorban helyi iparos. Alku nincs. Tisztességos munkát, tisztességos ártit venni; nem is olyan absurd dolog a hatóság, vagy az állam részéről. Mert, hogy a versenyben leszorított legelőszőr árajánlatokon megakarított néhány ezer, vagy tízezer koronákat legelőszőr az illat munkák, de mindenesetben a munkások rovására esnek az bizonyos. Érdeke ez tehát hatóságunk és államunk, hogy — olcsó husnak hig a leve — a rendszerl gyöngébb munkát kapjon, de főleg, hogy a neki közvetve dolgozó munkásokat, szorult munkátlan helyzetök révén meg-sarcolja, erre tessék tehát telelni.

Szociologusok a minden rendű szakemberek már tisztában vannak vele, hogy a köztisztviselőknek, közpénzügyi vállalkozásoknál csupán egy rendszer volna helyes és észira vezető, méltányos minden oldalra. Az pedig a következő. Kiszámítani a helyi viszonyok ismeretéből és természetesen szakértelemmel: mennyibe kerül az anyag, mennyibe a munka, az egyébb költségek? Azután ennyiórt kiadni a munkát, hármat kötvény ki: az anyag minőségét, a munka minőségét és végül — itt lenne az öríási szociális feladat —

a munkásoknak átalányban vagy napszám-ban mi lehet a *minimális béruk*, napszám-nál munka idejük maximuma?

Mésképpen minden árlejtési vállalatba adás nem egyébb, mint az államnak, vagy hatóságunk biztatása a vállalkozó részére: én meghuztalak téged a hogy lehetet, te huzd meg a szegény, tehetetlen munkást, a hogy bírod.

Természetes, ezt itt Székesfehérváron megkezdenni s lehetőségét bemutatni: széleslaktör és enrgia kellene. De mi lenne akkor a jó öreg Sablon-nal?

Hogy áttérjünk a fontí tema aktuálisására, röviden foglalkozunk kell a gyalogsági laktanya építéso ügyében a napokban megtartott árlejtési tárgyalás eredményével, ismeretes hogy a legelőszőr ajánlatot a budapesti Grünvald testvérek és Schiffer* vállalkozó cég tette s így ha a közgyűlés a vállalatot cégégek átadja, a helyi iparosok és munkások ismét olesnek a munkától. Természet-zérleg felmerül a kérdés, hogy ha az olyan olcsón ajánlkozott elvállalni, miért nem tudják azt így a helybeliek is? Erre a felelet az, hogy az ilyen nagy vállalkozó cég olykor munkahiányban van s szívesen reáfizet néhány ezer koronát csakhogy irodáját és egyéb munkásait foglalkoztatni tudja.

Azután meg milyen lesz az a munka, a melyet elvégre csak bizonyos mértékig lehet ellenőrizni?

A jelen esetben azonkívül van egy más fontos körülmény is. A Grünvald testvérek és Schiffer* cég évek óta ki van zárva az állami építkezésekből, migy utánna három épülete összedől már. Inek egy Kolozsvárolt végrehajtott építkezése, és a budapesti *Halik-kaszárnya*, a melynek menyezete dől össze legutóbb.

Ez a körülmény, valamint az alább idejegyzett számadatok nagyon fontolóra teszik azt a kérdést, hogy vajjon a közgyűlés jól cselekszik-e, ha a vállalatot a Grünvald cégnek odaadja?

A cég és a legelőszőr csoport ajánlatok közt ugyanis, mint az alábbi számításból kitűnik, csupán tizenegy ezer korona a különbűsg. Igaz ugyan, hogy éppen a legtekintélyesebb első két csoport nem székesfehérvári, hanem a komáromi *Wol Jenő* tett legelőszőr ajánlatot s az alábbi számadat az ő ajánlatának kombinációjába vételével jön csak ki, mégis a fontebbi tények valóságba mellett, ismételtük, a kérdés nagyon meggondolandó. Hiszen a pályázati feltételek maguk is azt mondják, hogy nem föltétlenül az az ajánlat vétetik figyelemba, a mely a legelőszőr. Nézzük ugyanis a csoport ajánlatokat.

I. és II. csoport előírányzat	365048 k. 32 f.
Well J. eng. 14%	51106 k. 76 f.
Kertline:	313941 k. 56 f.
III. csoport előírányzat	11940 k. 58 f.
Ditmar J. eng. 15%	1791 k. 08 f.
Kertline:	10149 k. 50 f.
IV. csoport előírányzat	56709 k. 52 f.
Mirkus S. eng. 25%	12677 k. 38 f.
Kertline:	38032 k. 14 f.

V. csoport előírányzat	6995 k. 90 f.
Kálóczy eng. 33%	2685 k. 44 f.
Kertline:	4387 k. 46 f.
VI. csoport előírányzat	3640 k. 20 f.
Gross J. eng. 21%	764 k. 45 f.
Kertline:	2875 k. 71 f.

Csoportban kertline összesen:	369386 k. 37 f.
Az ősszmunka előírányzat	443065 k. 78 f.
Grünvald test eng.	19.29/35068 k. 62 f.
Vele kertline tehát:	357997 k. 16 f.
Csoportokkál:	369386 k. 37 f.
A csoport drágább tehát:	11339 k. 21 f.

A közgyűlés van reá hivatva megadni a feleletet, hogy a város mit óhajt adni iparosainak és munkásainak: jó, pártoló szókat és beszédek-et, vagy munkát. Ok az utóbbiból kérnőnek, beszéddel majd csak maguk is győzik helyzetüket.

HIREK.

Lapunk legközelebbi száma, Szent István ünnepe miatt, nem szerdán, hanem csütörtökön jelenik meg.

A királyi szünetnapja. Augusztus 18-án a nemzet társadalmának vezetői minden évben hátalét szívrrel gyülekeznek össze a templomokban; hogy az Isten áldását kérjék az uralkodó ősz fejére, a kinek életéhez e nemzet nyugalma van kötve. Székesfehérvárolt az idén is ünnepes istentiszteletek voltak minden felekezet templomában s az itt időző katonaság reggel 8 órakor tábori misét tartott a vásártéren a királyi szünetnapjának ünnepjén. Reggel 9 órakor pedig a Szt-István székesegyházban volt a hivatalos szent mise, a melyen a polgári hatóságok fejei, br. Fiáth Pál főispán, Huszár Ágoston alispánnal és Havranek József polgármesterrel éltköz teljes számban megjelentek. A misét dr. Várossy Gyula megyés püspök celebrálta. Délben 1 órakor díszelőd volt a lobogóval díszített püspöki rezidenciában, a melyen a következők vettek részt: br. Fiáth Pál főispán, Huszár Ágoston alispán, Havranek József polgármester, Károly Jánoscz püspök, Nyers Lajos kuriai bíró, Gandernak altábornagy, Ujházy S. kir. h. főgyűző, Madarassy kir. táblái bíró, Kuthy, Szuborics, Komáromy apátkanonok, Krause ezredes, Váray alvezetes, Szüts Arthur főgyűző, Platz Bonifác szegedi ker. főigazgató, Várossy Károly borsodai főigazgató, Reá István főkapitány, Kilmán Vince főszolgabíró, Alaghy Dező, Tóth István főgyűző, K. Horváth István belvárosi plébános, Hausse őrnagy, Sipos vezérkari százados, Perry Oszkár csendőri százados, Mohai Lajos főszámvévo, valamint a főpásztor udvari papjai. Az ebéden egy felkösöntő volt csupán: dr. Várossy püspöké, a ki hosszabb beszédben éltette a királyt, a mit a díszes társaság lelkes éljenzése közben fejezett be.

Tanítóválasztás. Két teljesen új emberre nagy felősséggel járó állást bízott a város iskolái-széke. Ma délután 11 órakor volt a városi iskolák-mal megtreárolt állások betöltesére a választás,

természetesen nagy érdeklődés mellett. Ez alkalommal megdől a régi kőmunkás igazsága: „Senki sem prófétája saját hazájában.” Az iskolázott eltekintett a kitűnő bizonyítványoktól a kizárólag a helybeli születést vette kvalifikációnak.

A mai iskolázottak teljes meglehetősen érdeklődés közepette zajlott le. A hetek óta folytak a körbeszedések, az ülés előtt pedig alig volt iskolázott tag, a kit négy-öt pályázó érdekelte meg ne szölitottak, kapoztatni akartak volna.

Az iskolázott tagjai alig jelentek meg felez számban a választó ülésen, de a városból nagy tömeg, hol az oléat tartották, sok kiváncsival sok tippelvel telt meg.

Az ülésen Alaghy Deszö elnököt, de a választási aktusnál az elnökséget a közigazgatási bizottság kiküldötte, Dr. Fanta Adolf vette át. A megjelent tagok a következők: Almássy János, Bierbauer Viktor, Diaballa György, Fittler Béla, Hübauer Károly, Karl István, Kovács István, Dr. Kövessy István, Rajta Demeter, Réz István, Dr. Sára Gyula, Szárhecz József, Tamás Vilmos és Tóth István.

Alaghy Deszö bejelentette, hogy a kandidáló bizottság két hármas csoportban jelölt hat pályázót, a választásra és pedig: az első csoportban elsőnek a kitűnő képű és három éves szolgálatú bíró, Lechner Reszö szent-istváni tanító másodiknak a jelen októberdel rendelkező Tóth László, ki a múlt tanévben végezte a tanítóképzőt és harmadiknak Angeli Nándor szanyi tanító, kinek oklevele elégséges, két évi működéséről szóló bizonyítványai ajánlók; a második csoportban elsőnek Kapitány Lajos bicskei tanító, ki jó oklevéllel, jó bizonyítványokkal és két évi működéséről bíró, másodiknak Weber János bándi tanító, ki szintén két évi működést s jó oklevele van a szolgálati bizonyítványai vannak a harmadiknak Füzey Árpádot agrári tanító jó oklevéllel, jó bizonyítványokkal és két évi működéséről, Lechner Reszö kivéve mind a jelöltak helybeli születésűek.

A választásnál mind a hatra szavazhattak az iskolázottak, tagok, így első szavazásnál a beindott 16 szavazatból Angeli Nándor 5, Lechner Reszö 4, Tóth László 3, Füzey Árpád 3 és Weber János 1 szavazatot nyert. Minthogy abszolút többséget egyik sem nyert Lechner Reszö és Angeli Nándor közötti új szavazást rendelt el az elnök. Az előbbieket magamard a már nyert 5 szavazata Angeli Deszö azonban 11 szavál többségre jutván megválasztott a pályázaton kiirt állások egykifré, így a második állásra a megmaradt 5 jelölt közül Lechner Reszö ismét 5, Füzey Árpád 7, Tóth László 3 és Kapitány Lajos 1 szavazatot nyert. Az abszolút többséget új szavazás megjelölésből Füzey Árpád 9 szavazattal nyerte el. Így mindkét állásra székesfehérvári születést tanító választott meg.

A háza-utcai gyilkosság ügyében a nyomozat még egyre tart s noha Simon Sándor r. kapitány elismerésére méltó bűsgalommal bezd össze minden legesélyesebb adatot a biztos nyom semerre sincs. Az a csákvári két ember, a kit a napokban granubá fogtak, szintén alibit tudott igazolni. Tognap a háza-utcai ház összes félreos helyiségeiből kihordatták az anyagot s a rendőrkapitány azt is átvizsgáltatta, hogy nem akadna-e valami nyomra. — eredménytelen volt a kutatás. Az egyetlen támpontot, a compass illetőleg még van némi remény, hogy nyomra fognak akadni. A rendőrség különben most Bernáth Julia bekövetkezett halálának időpontját nézeve fog újabb határozott véleményt kérni az orvosoktól. A nyomozatnak ama részletéről, a melyek noha igen érdekesek lennének, ahogy az esetleg várható eredményt meghusítsuk, irni nem lehet.

A kömvenések és ácsok gyűlése. A munkások, a kik nehéz állapotuk a társadalom révén rendszert áhajtják, söt követelik, a ki 17-én vasárnap délután 3 órakor népes gyűlést tartottak a Zöldia-utcai Szűts-éle vendéglőben. Mintegy 600-an jelentek meg, a mikor Liszt Ferenc biztos a rendőrség képviselője megérkezett. **Pintér** Károly kömvenes, az egyik vezetőnek bejelentette, hogy a szervező bizottság határozatából ajánlja elnöknek **Horedth Istvánt**, alelnöknek **Kritzhoffer** Jánost,

hagyóznak **Szilasy** Antalt. **Horedth** elnök megnyitván az ülést, kéri a jelenlevőket, hogy higgadtan tárgyalják a felforgó kérdést, nehogy bármiféle szemellenes megjegyzésre alkalom adjanak. Az első szózó **Pintér** Károly kömvenes volt. A gyűlésnek legfontosabb kérdése — mondá — a munkaadóktiltsági. Ha dolgoznak van fekete kenyérük, ha nem dolgoznak, még az sincs. Ilyenkor járnak vállalat-törhöz, gyárakhoz, csatlásgoiva, hogy a nélkülözhetetlen fentartási módot megtalálhassák. Ő az iskolában tanulta, hogy a társadalom olyan, mint a család, a hol az őrök és művezők az anyák, az apa a kormány. Akkor lehetett ez csak úgy, mindandki javára, mert ma a munkások a mostoha gyermekek. Azóta jöttek létre a gépek, melyek tökéletesebbet és olcsóbbat nyújtanak, mint a munkásoké, még mindinkább nélkülösztétvé válik. Ezenfelül a kapitalizmusok nérsadalmi rend elég élelmes volt ahhoz, hogy az ipari munkához bevigye a sokkal olcsóbb nőket és gyermekeket, a kiknek egészséget megöli. A kömvenes sorsa még csak ahgaján, mert itt a fő a köztgyeesség, de menyivel rosszabb az ácsok helyzete, a kiket a gyárak már nagyban kizsoritának ftrézmalmakkal. A tökélmár nem ismer igalmat és felszívja a kisiparosokat. Legrosszabb sorsuk van a bórparosoknak, a kik valaközös bórbrászlók. Bajukon első sorban a munkaidő megrövidítésé segítené, melylyel több munkára volna szükség. Munkát akarnak ék nem alamiznát. A mai munkaadók csak papiron munkás-barátok és a ki velük szemben érdeküket meri védeni, azt lázítónak tekintik. Itt az idő, hogy a munkások szervezkedjenek és tömörüljenek.

Szilasy József és, azzal kezd, hogy ék a világrt sem szocialisták, csak jogait megvédésé követelik. Mikor a hivatalnokok fizetés-elemlését érdekében küzdenek, miért nem mondják azokra is, hogy szocialisták? Meg kell értenet a munkaadóval, hogy ék keresik nekik a kenyert. Álljanak ki az iparok mind a sikra és vessék meg egy időre azokat, a kik csorben hagyják őket; és kutasassák, hogy ezeket a szerencsétlenekeket a nyomor vitte-e erre, vagy a talpyalás? Melegen ajánlja az alakuló önképzőkört és a testvéries öszetartást.

Promper János kömvenes első sorban pontos munkaidő megállapítását kéri és a ki ezt megtagadja, terelje büntetés mindkét részről. Így például óhajtja, hogy a három nagy üzem és Szent-Istvánban előtti napon csak délután 4 óráig dolgozzanak. Ő is melegen ajánlja az önképzőkört.

Hadden Antal és a szabad-ipari körhöztagja. Vannak teljesen laikus vállalkozók, a kiknek semmi szakképzettségük, de tartanak építést, rajzolót, trókot, szolgát és egész apparitust és kihasználják őket a szakértő embereket. Ki kell mondani, hogy iparjogot csak szakértő embereknak adjanak.

Pintér Károly bejelentette a hattago szervező bizottsági határozati javaslatát, melyben a következőket kéri: 10 órai munka-ido; az általános drágasággal szemben a bórminimum megállapítása; a gigyzásokok rendezésére egy munkarend elkészítése. Ezekről szabályrendelet készítenék és megörösítés végett a kereskedelmiügyi miniszterhez felterjesztésnek. El kell törlni — ugy mond — a vállalkozók szeszny-concurrentiját, kik csak a munkás bórre spekulálnak és minden tárgyról készítenek egyrészt árt, csak a munkás értékét nem becsülik meg.

Libits Imre követeli a csoportvezetőék eltérését. Továbbá a minimális munkabér megállapítását, hogy a leggyengébb munkás is kapjon óránként 16 krt. Természetesen az erősebbek és ügyesebbek felfelé több bért, egyezséget szeretik. Ha vasárnap vidékre mennek, akkor fizetéstik azon percedől kezdődjék, a mikor kosira ülnek. Fizetésüket szombaton este kapják már meg vidéken, ne vasárnap, hogy legyen egy napi rendez pihenőjük. Vidéki munkaidő kapjanak rendez lakást és ne istállóba tegyék őket. Végül kéri, hogy betegségyező ügyek egy pénztárnál tartassanak rendezben.

Ezeket a javaslatokat mind elfogadták és keresztalviteltet a szervező bizottságra bízták.

Volt ott három átutazó agitátor is, a kik szónokolni akartak, de Liszt biztos — nagyon helyesen — nem engedte őket beszélni, mert izgatni akartak.

Végül **Horedth** István elnök örömet fejezte

ki, hogy a gyűlés ily higgadt lefolyással — volt és kérte a munkásokat, hogy a legnagyobb békességgel beszéljenek egymással.

— A helyigymnister figyelmébe. Mivel a rendőrségdel való kibeszérés semmiféle eredményt nem jrt, a pékek, illetve munkások vasárnap szünetelés ügyét a helyigymnisterium s a városi törvényhatóság tagjainak figyelmébe ajánljuk. Három héttel ezelőtt történt, hogy egy **Drucker** Deszö nevű pékesség feljelentette a helybeli pékmesterek egy részét: nem tartják be a törvény rendelkezését, a mely szerint vasárnap éjjel 11 óra előtt nem szabad dolgozni a pékműhelyekben. A rendőrség akkor megvizsgálta a pékmestereket, a kikre egy kivételével, a ki a törvényt betartja, ró is bizonyult, hogy vasárnap állandóan már este 8 órakor dolgoztaknak. **Birk** János pékmaster meg azt is kijelentette a rendőrség előtt, hogy ő bizony esztelen is dolgoztatni fog, mert az ő tiszti érdeke úgy kívánja. Vagyis magyarul mondva: a rendőrkaptánynak bejelentette, hogy ittúlyl a törvényre és a rendőrségre. Mi történt? A pékmestereket sommassan 10 koronára büntették, az elsőnek tölbelönt pékéséget pedig, holott so nem igazott, se más törvényellenes dolgot nem követett el: kitolonczolták és kitiltották a városból. Okot erre az szolgálatot a rendőrség böles indoklásra szerint, hogy **Drucker** szocialista igazgátsért Budapestről is ki van tiltva. A ki a törvénytelenséget elkövette, az 10 koronára büntették, a ki a törvénytelenséget feljelentette, azt elszopolták és kitiltották a városból. Ezt, nevezik ezek a jó urak a szocializmus elleni küzdelemnek, holott neml pontmással igaztó fogvott a szocialista agitátorok kezébe adni nem lehetne, eljtekintve attól, hogy már kuriai döntvény is kimondta azt a józan ész által is diktált igazságot, hogy a szocialista pártállás nem ltn s azt eldözni nem lehet. Mintahogy szabad országban nem öldözik a függetlenségi pártot, vagy a néppártot és semmi nemd nézetot.

Jött a múlt vasárnap, mi történt? **Birk** János és **Singer** József pék urak ismét már este 8-ór dolgoztaknak, holott véletlenül éppen akkor jött meg a helyigymnister újabb szigorú rendelkezése, hogy egyes pékmesterek munkaszüneti kijátszásra hivatalosok a teljes szigorral léjnének let. A városi ellenalakot a rendelkezést szépen ad acta tették s a rendőrség még csak arra sem tartotta érdemének a dolgot, hogy utána nézzen: az előre bejelentett kihágást elköveti-e az egyes hatalmaskodó pék urak, vagy nem? Persze, hogy elkövetették. Most helybeli, dolgoban alul munkások jelentették fel **Birk** és **Singer** urakat, a panaszt szépen jegyzőkönyvbe vették s szépen aludni hagyták a dolgot. Tognap, vasárnap **Birk** és **Singer** úrból vígan dolgoztaknak. A náluk alkalmazott munkások kenytelenek söt fogadni, mert ha nem teszik meg a kivánságot: elbocsátják őket s kenyér nélkül maradnak. Ma egy más műhelyből való munkás úrból feljelentette a két makacs parot, a kik úgy látszik, jól ismerik a mi hajdusunkok pirogyságát. Mert erre már nem lehet azzal védekezni, hogy keves a rendőr. Öt peranyi eljárása került volna egy hajdunak megvédése: dolgoznak-e vagy sem, s ha igen, a munkát szomnal becsülnetli s feljelentve, harmadik ismétlődésre kemény büntetés szabni a makacs emberekr. Mi természetesebb, mint a munkások látva, hogy az érdeklőben hozott törvény, rendelkezést véletlenül lehet megszegni: az agitátorok, az izgatók szavára halgattak s azt mondják, hogy mind-törvényt meg lehet szegni, csak a polgármester legyen valajnék a rokona. Talán **Havranek** József polgármesternek magának állana érdekében, hogy az ilyen vadak eljéjt veendő: utasítaná a gyzőre rendezéget, hogy szedje ráneha **Birk** urát. Azt hiszik, hogy a dolgot interpoláció alakjában a legközelebbi közgyűlésen szóba hozzák s a helyigymnister pedig — ha ezután sem történnek szigorú intézkedés — foglalmi vizsgálatot rendel el a kőlelősségtől megteledke tisztviselők ellen. Vagy Szekesfehérváron is tíz évig kell lársmáni, mint Szabadkán?

— Idegenek megváros 1902. augusztus 18-án **Barnai** Ignác, **Nagy** Király, szőlődől, Fogas kereskedő István, **Lövinger** ut, **Bpost**, **Waidinger** mészáros **Bpost**, **Hanzig** kapitány **Bpost**, **Krausz** ezredes **Budapest**.